

۱۴-۱- اهداف مندرج در برنامه چهارم توسعه

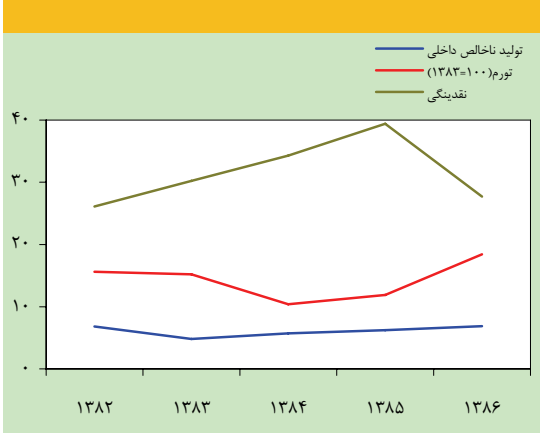
سال ۱۳۸۶ سومین سال از اجرای چهارمین برنامه توسعه بعد از انقلاب اسلامی و اولین برنامه از مجموع چهار برنامه سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور است. مطابق بند (الف) ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه، هرگونه سهمیه‌بندی تسهیلات بانکی (به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی و منطقه‌ای) و اولویت‌های مربوط به بخش‌ها و مناطق با تصویب هیئت وزیران، از طریق تشویق سیستم بانکی با استفاده از یارانه نقدی و وجوه اداره شده صورت می‌گیرد؛ ضمن آنکه طبق بند (ب) ماده مزبور، الزام بانک‌ها به پرداخت تسهیلات با نرخ کمتر در قالب عقود اسلامی در صورتی مجاز است که از طریق یارانه یا وجوه اداره شده توسط دولت تامین شود. مطابق قسمت‌های مختلف بند (ج) ماده ۱۰ قانون مذکور، طی سال‌های برنامه چهارم، حداقل ۲۵ درصد از تسهیلات اعطایی کلیه بانک‌های کشور با هماهنگی دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به بخش آب و کشاورزی اختصاص یافته (قسمت دوم بند ج) و افزایش در مانده تسهیلات تکلیفی بانک‌ها به طور متوسط سالانه ۲۰ درصد نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۸۳ کاهش می‌یابد (قسمت سوم بند ج). همچنین دولت مکلف است بدهی خود به بانک مرکزی و بانک‌ها را طی سال‌های برنامه چهارم با منظور کردن مبالغ بازپرداخت در بودجه‌های سنواتی کاهش دهد (قسمت یکم بند ج). براساس اهداف کمی برنامه چهارم توسعه، متوسط نرخ تورم و رشد نقدینگی طی سال‌های برنامه به ترتیب ۹/۹ و ۲۰ درصد در نظر گرفته شده است. بر این مبنای نرخ تورم در سال سوم برنامه ۹/۱ درصد و رشد نقدینگی ۲۰/۰ درصد هدف‌گذاری شده است.

۱۴-۲- مهم‌ترین سیاست‌های پولی مصوب در سال ۱۳۸۶

براساس یک‌هزار و هشتاد و دومین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۶/۲/۱، با توجه به رشد بالای نقدینگی در سال ۱۳۸۵ و تهدیدات تورمی ناشی از آن، بانک مرکزی مجاز به انتشار حداکثر چهل هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت (جایگزینی و جدید) با نرخ سود ۱۵/۵ درصد سالانه و معاف از مالیات شد.

براساس مصوبه یک‌هزار و هشتاد و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۶/۳/۲۶، نرخ سود تسهیلات بانک‌های دولتی در عقود مبادله‌ای در سال ۱۳۸۶ معادل دوازده درصد و نرخ سود تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی یک واحد درصد بیشتر از نرخ مشابه بانک‌های دولتی تعیین شد.

نمودار ۱۴-۱- روند برخی از متغیرهای عمده اقتصادی (درصد تغییر)



مطابق مصوبه مزبور، حداقل نرخ سود احتمالی برای انتخاب طرح‌ها در عقود مشارکتی بانک‌ها (دولتی و غیردولتی) و موسسات اعتباری غیربانکی، معادل نرخ سود تسهیلات در عقود مبادله‌ای هر گروه از بانک‌های مذکور تعیین و تأکید گردید عقود مشارکتی به صورت واقعی بین بانک و مشتریان انجام شود.

نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی نزد بانک‌های دولتی در دامنه ۷ درصد (سپرده‌های کوتاه‌مدت) و ۱۶ درصد (سپرده‌های بلندمدت) تعیین شد.

براساس آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین موضوع تصویب‌نامه شماره ۴۴۶۶۸/۴۴۰۵۵ مورخ ۱۳۸۴/۹/۵ هیئت وزیران، بانک‌های عامل مکلف شدند در سال ۱۳۸۶ تا سقف ۵۰ درصد از منابع اعتباری را به طرح‌های بنگاه‌های کوچک موضوع آیین‌نامه مزبور پرداخت نمایند. بر این اساس، سهمیه تعیین شده برای کل بانک‌های عامل اعم از تجاری و تخصصی برای سال ۱۳۸۶ معادل ۱۵۰ هزار میلیارد ریال بود.

براساس بند (ز) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۶، افزایش سقف مانده تسهیلات تکلیفی بانکی در سال ۱۳۸۶ با رعایت سایر تکالیف مصرح در برنامه‌های توسعه تا سقف ۱۲۰۰ میلیارد ریال مجاز است.

براساس جزء ۱ بند (ه) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۶ و در اجرای بندهای (د) و (ه) ماده ۱ قانون برنامه چهارم توسعه، به دولت اجازه داده شد حداکثر تا معادل ارزی ۸۴۵۵۰ میلیارد ریال از موجودی حساب ذخیره ارزی را پس از وضع تعهدات قانونی مربوط، مشروط به آنکه از ۵۰ درصد موجودی تجاوز ننماید برای سرمایه‌گذاری، صادرات و تامین بخشی از اعتبار مورد نیاز بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تایید

وزارتخانه‌های تخصصی ذی‌ربط رسیده است، از طریق شبکه بانکی داخلی و بانک‌های ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات ارزی بابت تامین هزینه‌های ارزی با تضمین کافی اختصاص دهد.

براساس بند (و) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۶، به دولت اجازه داده شد از محل حساب ذخیره ارزی حداکثر معادل ۱۰ درصد از مانده موجودی حساب مذکور را پس از کسر تعهدات بند (د) ماده ۱ قانون برنامه چهارم در ابتدای سال به صورت تسهیلات به بانک‌های دولتی پرداخت نماید تا به عنوان سهم مشارکت بانک در سندیکای تامین مالی بخش غیردولتی با رعایت قانون عملیات بانکی بدون ربا مورد استفاده قرار گیرد.

براساس مصوبه شماره ۲۰۱۷۱۲/ت/۳۹۳۰۵ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۱ هیئت وزیران، به پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مقرر گردید از ابتدای سال ۱۳۸۷، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نسبت به تحویل ایران چک به بانک‌ها در قبال وصول صد درصد مبلغ ریالی اقدام نماید. به علاوه، مقرر شد عملیات طراحی و چاپ ایران چک توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران انجام گیرد.

براساس مصوبه شماره ۷۴۰۵۸/ت/۳۴۳۸۴ مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۰ هیئت وزیران، آیین‌نامه اجرایی تبصره ۳ ماده ۱ و بند (ج) تبصره ۲ ماده ۲ قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی (مصوب سال ۱۳۸۳) تصویب شد. مطابق این آیین‌نامه، اشتغال به عملیات بانکی صرفاً با اخذ مجوز فعالیت از بانک مرکزی امکان‌پذیر است. صندوق‌های قرض‌الحسنه که صرفاً مبادرت به دریافت و اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه می‌نمایند مشمول مقررات این آیین‌نامه نمی‌باشند.

۱۴-۳- عملکرد سیستم بانکی^(۱)

در سال ۱۳۸۶، دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی با رشدی معادل ۳۲/۴ درصد به ۴۰۸۱۱۷۵/۵ میلیارد ریال رسید.

۱- شامل بانک مرکزی، بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی، بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶

سیستم بانکی نیز نقدینگی با ۲۷/۷ درصد رشد از مهم‌ترین عوامل افزایش بدهی‌ها بوده است.

بدهی بخش غیردولتی با رشدی معادل ۳۵/۷ درصد، یکی از مهم‌ترین عوامل افزایش دارایی‌ها بوده است. در سمت بدهی‌های

جدول ۱۴-۱- اقلام عمده دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی

(میلیارد ریال)

| درصد تغییر | مانده در پایان سال | | | | | |
|------------|--------------------|-------|-----------|-----------|-----------|---|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | | | |
| | ۳۲/۴ | ۳۰/۶ | ۴۰۸۱۱۷۵/۵ | ۳۰۸۲۲۰۹/۲ | ۲۳۵۹۳۹۶/۴ | دارایی‌ها |
| | ۲۷/۶ | ۲۰/۶ | ۱۱۸۴۳۸۵/۱ | ۹۲۸۵۵۲/۵ | ۷۷۰۱۷۰/۴ | دارایی‌های خارجی |
| | ۳۲/۵ | ۳۱/۷ | ۷۴۷۲۸۴/۲ | ۵۶۳۸۶۹/۵ | ۴۲۸۱۷۲/۱ | بانک مرکزی |
| | ۱۸/۴ | ۸/۰ | ۴۱۳۹۳۱/۹ | ۳۴۹۷۴۸/۱ | ۳۲۳۹۲۴/۸ | بانک‌های دولتی (۱) |
| | ۵۵/۱ | -۱۷/۴ | ۲۳۱۶۹/۰ | ۱۴۹۳۴/۹ | ۱۸۰۷۳/۵ | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (۲) |
| | ۹/۵ | ۸/۷ | ۲۸۰۶۳۶/۷ | ۲۵۶۲۱۹/۸ | ۲۳۵۶۰۷/۷ | بدهی بخش دولتی |
| | ۳۵/۷ | ۴۱/۷ | ۱۶۶۳۷۲۵/۷ | ۱۲۲۶۲۰۱/۰ | ۸۶۵۳۱۵/۴ | بدهی بخش غیردولتی |
| | ۴۱/۹ | ۳۷/۵ | ۹۵۲۴۲۸/۰ | ۶۷۱۲۳۵/۹ | ۴۸۸۳۰۲/۹ | سایر |
| | ۳۲/۴ | ۳۰/۶ | ۴۰۸۱۱۷۵/۵ | ۳۰۸۲۲۰۹/۲ | ۲۳۵۹۳۹۶/۴ | بدهی‌ها |
| | ۲۷/۷ | ۳۹/۴ | ۱۶۴۰۲۹۳/۰ | ۱۲۸۴۱۹۹/۴ | ۹۲۱۰۱۹/۴ | نقدینگی |
| | ۲۰/۲ | ۳۱/۶ | ۲۶۵۲۵۶/۰ | ۲۲۰۶۳۱/۴ | ۱۶۷۶۶۷/۴ | سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی |
| | ۴۱/۷ | ۶/۸ | ۷۱۳۶۰۵/۶ | ۵۰۳۵۲۱/۷ | ۴۷۱۴۳۵/۸ | بدهی‌های ارزی |
| | ۶۰/۲ | ۱۲/۹ | ۳۰۸۶۵۴/۰ | ۱۹۲۶۷۴/۱ | ۱۷۰۶۰۵/۱ | بانک مرکزی |
| | ۲۶/۲ | ۳/۹ | ۳۷۲۸۹۳/۵ | ۲۹۵۳۷۴/۷ | ۲۸۴۳۹۰/۱ | بانک‌های دولتی (۱) |
| | ۱۰۷/۲ | -۵/۹ | ۳۲۰۵۸/۱ | ۱۵۴۷۲/۹ | ۱۶۴۴۰/۶ | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (۲) |
| | ۳۶/۱ | ۳۴/۴ | ۱۴۶۲۰۲۰/۹ | ۱۰۷۳۸۶۶/۷ | ۷۹۹۲۷۳/۸ | سایر (۳) |

۱- شامل پست بانک می‌باشد.

۲- شامل بانک‌های غیردولتی کارآفرین، سامان، اقتصاد نوین، پارسین، پاسارگاد، سرمایه (از شهریور ۱۳۸۵) و موسسه اعتباری غیربانکی توسعه می‌باشد.

۳- شامل حساب سرمایه سیستم بانکی، پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی و ودیعه ثبت سفارش کالاهای بخش غیردولتی نیز می‌باشد.

۱۴-۳-۲- سیستم بانکی و بخش دولتی

در سال ۱۳۸۶، خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی با ۲۰۲۱۷/۷ میلیارد ریال کاهش به ۱۵۳۸۰/۷ میلیارد ریال رسید. طی سال مورد بررسی، بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی ۰/۲ درصد افزایش یافت. این افزایش به دلیل ۲۴/۱ درصد افزایش در بدهی شرکت‌ها و موسسات دولتی بود، در حالی که بدهی دولت به میزان ۶/۰ درصد کاهش یافت.

از کل بدهی دولت به بانک مرکزی ۳۶/۹ درصد، معادل ۳۶۱۳۱/۶ میلیارد ریال مربوط به کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی است که در مقایسه با سال قبل با افزایشی معادل ۰/۷ میلیارد ریال روبه‌رو شد. سپرده‌های بخش دولتی نزد بانک مرکزی طی این دوره ۱۷/۹ درصد افزایش یافت که ناشی از ۱۵/۵ درصد رشد در سپرده‌های دولت و ۴۴/۶ درصد رشد در سپرده‌های شرکت‌ها و موسسات دولتی بود.

۱۴-۳-۱- سیستم بانکی و بخش خارجی

در سال ۱۳۸۶، خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی با رشدی معادل ۱۰/۸ درصد (۴۵۷۴۸/۷ میلیارد ریال) به ۴۷۰۷۷۹/۵ میلیارد ریال رسید. دلیل اصلی این امر افزایش در خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی به میزان ۶۷۴۳۴/۸ میلیارد ریال است؛ در حالی که خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۲۱۶۸۶/۱ میلیارد ریال کاهش داشته است. مهم‌ترین عامل رشد خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی، افزایش در دارایی‌های خارجی بانک مرکزی در نتیجه خرید ارز دولت به منظور تامین منابع ریالی بودجه کل کشور، برداشت از حساب ذخیره ارزی و عدم فروش کامل ارز خریداری شده توسط بانک مرکزی در بازار بود.

میلیارد ریال) به ۹۰۸۸۱/۶ میلیارد ریال رسید. این افزایش عمدتاً مربوط به افزایش حساب‌های مطالبات از دولت (مبالغ اصل و فرع تسهیلات تبصره‌ای اعطایی بانک‌ها که به تعهد دولت بوده و سررسید شده اما وصول نگردیده است) به میزان ۲۴۶۰۲/۰ میلیارد ریال و افزایش اوراق مشارکت بخش دولتی نزد بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۱۰۱۰۵/۰ میلیارد ریال بوده است.

۱۴-۴- بانک‌ها و بخش غیردولتی

بررسی عملکرد اعتباری بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی در سال ۱۳۸۶ نشان‌دهنده افزایش تسهیلات اعطایی^(۱) بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی) به میزان ۴۰۱۷۴۹/۵ میلیارد ریال (۳۷/۷ درصد) می‌باشد. در این سال سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی معادل ۹۱/۴ درصد از کل تسهیلات اعطایی آنها بود که نشان‌دهنده سهم قابل ملاحظه این بخش می‌باشد^(۲). بخش قابل توجهی از این تسهیلات در قالب آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین (به میزان مصوب ۱۵۰ هزار میلیارد ریال) اعطا شده است. شایان ذکر است که مانده تسهیلات تکلیفی بانک‌ها به بخش غیردولتی در قالب آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل تغییری نداشته است.

در سال مورد بررسی، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تجاری دولتی و بانک‌های تخصصی به بخش غیردولتی (بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی) به ترتیب ۳۶/۵ و

جدول ۱۴-۲- تغییر در خالص مانده بدهی (میلیارد ریال) بخش دولتی به سیستم بانکی

| سال | | | |
|-------------------------------|----------|--|--|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | | |
| بخش دولتی | | | |
| -۲۰۲۱۷/۷ | -۳۲۳۴۱/۹ | بانک مرکزی(۱) | |
| -۲۶۴۸۰/۵ | -۲۷۰۸۶/۰ | بانک‌های تجاری و تخصصی | |
| ۱۴۲۸۹/۹ | -۹۶۱۵/۵ | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی | |
| -۸۰۲۷/۱ | ۴۳۵۹/۶ | | |
| دولت | | | |
| -۱۰۷۸۸/۲ | -۲۷۶۷۸/۷ | بانک مرکزی(۲) | |
| -۲۷۶۶۸/۹ | -۳۱۶۶۵/۵ | بانک‌های تجاری و تخصصی | |
| ۲۴۹۰۷/۸ | -۳۷۲/۸ | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی(۳) | |
| -۸۰۲۷/۱ | ۴۳۵۹/۶ | | |
| شرکت‌ها و موسسات دولتی | | | |
| -۹۴۲۹/۵ | -۴۶۶۳/۲ | بانک مرکزی | |
| ۱۱۸۸/۴ | ۴۵۷۹/۵ | بانک‌های تجاری و تخصصی(۴) | |
| -۱۰۶۱۷/۹ | -۹۲۴۲/۷ | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی | |
| ۰/۰ | ۰/۰ | | |

- ۱- برای خالص کردن، پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی از بدهی بخش دولتی کسر نگردیده است.
- ۲- شامل کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی می‌باشد.
- ۳- صرفاً شامل موجودی اوراق مشارکت بخش دولتی می‌باشد.
- ۴- شامل بدهی بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز می‌باشد.

جدول ۱۴-۳- تسهیلات تکلیفی بانک‌ها براساس آیین‌نامه اجرایی

(میلیارد ریال) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۶(۱)

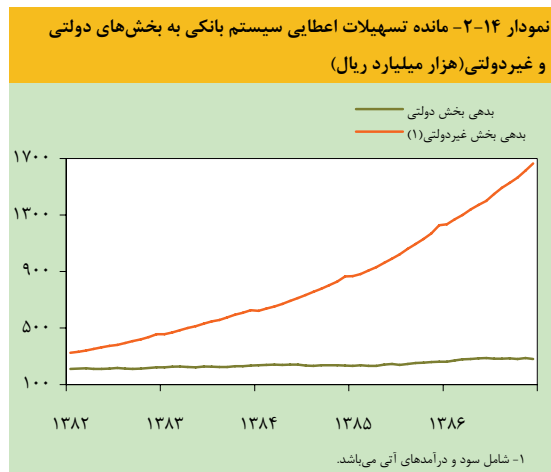
| موضوع فعالیت | بخش | تغییر در مانده | |
|---|-------|----------------|---------|
| | | سقف بودجه | مصوب(۲) |
| تسهیلات با اهداف اجتماعی و فرهنگی | | | |
| فرهنگی | | ۱۵۰ | ۱۵۰ |
| رفع حواجی بازنشستگان | دولتی | ۱۵۰ | ۱۵۰ |
| تسهیلات با اهداف تولیدی و زیربنایی | | | |
| زیربنایی | | ۱۰۵۰ | ۲۴۰ |
| انتقال پادگان‌ها به خارج شهر | دولتی | ۱۰۰۰ | ۲۴۰ |
| گروه ملی صنعتی فولاد ایران | دولتی | ۵۰ | ۰ |
| جمع | | | |
| دولتی | | ۱۲۰۰ | ۳۹۰ |
| غیردولتی | | ۰ | ۰ |

- ۱- شایان ذکر است در این جدول تنها موارد مربوط به تغییر در مانده ارائه شده و تسهیلات پرداخت شده از محل وصولی ارائه نشده است.
- ۲- ارقام عملکرد برابر ارقام مصوب می‌باشد.

در سال مورد بررسی، بدهی دولت به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی با ۶۱/۸ درصد افزایش (۳۴۷۰۷/۱)

۱- شامل مطالبات سررسید گذشته و معوق نیز می‌شود.
۲- تسهیلات اعطایی به بخش‌های دولتی و غیردولتی بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۶



۲۳/۳ درصد افزایش یافت. در این سال مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی با رشد قابل توجه ۶۵/۶ درصد به ۲۳۶۸۴۱/۶ میلیارد ریال رسید. بر این اساس، سهم بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی از کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش غیردولتی با افزایش قابل ملاحظه‌ای از ۱۳/۴ درصد در پایان سال ۱۳۸۵ به ۱۶/۱ درصد در پایان سال ۱۳۸۶ افزایش یافت، در حالی که سهم بانک‌های تجاری و تخصصی به ترتیب از ۶۵/۸ و ۲۰/۸ درصد به ۶۵/۲ و ۱۸/۷ درصد کاهش یافت.

جدول ۱۴-۴- مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (۱) (میلیارد ریال)

| سهم (درصد) | درصد تغییر | | مانده در پایان سال | | | | | |
|------------|------------|-------|--------------------|------|-----------|-----------|----------|------------------------------------|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | | | |
| ۶۵/۲ | ۶۵/۸ | ۶۷/۳ | ۳۶/۵ | ۳۹/۹ | ۹۵۷۸۲۶/۶ | ۷۰۱۵۷۴/۱ | ۵۰۱۳۶۶/۳ | بانک‌های تجاری |
| ۱۸/۷ | ۲۰/۸ | ۲۱/۹ | ۲۳/۳ | ۳۶/۱ | ۲۷۳۶۲۹/۸ | ۲۲۱۹۲۶/۲ | ۱۶۳۰۳۹/۵ | بانک‌های تخصصی و بانک‌های غیردولتی |
| ۱۶/۱ | ۱۳/۴ | ۱۰/۸ | ۶۵/۶ | ۷۷/۴ | ۲۳۶۸۴۱/۶ | ۱۴۳۰۴۸/۲ | ۸۰۶۲۲/۴ | موسسات اعتباری غیربانکی |
| ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۳۷/۷ | ۴۳/۲ | ۱۴۶۸۲۹۸/۰ | ۱۰۶۶۵۴۸/۵ | ۷۴۵۰۲۸/۲ | کل بانک‌ها |

۱- بدون سود و درآمدهای آتی می‌باشد.

اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که ترتیب سهم‌ها از بالاترین سهم عبارت بود از: بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه، صنعت و معدن، ساختمان و مسکن، کشاورزی و صادرات.

طی سال‌های برنامه چهارم توسعه، براساس بندهای (الف) و (ج) ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه، هرگونه سهمیه‌بندی تسهیلات بانکی به‌جز اعطای حداقل ۲۵ درصد از تسهیلات بانکی به بخش آب و کشاورزی لغو شد. بررسی سهم بخش‌های مختلف

جدول ۱۴-۵- سهم بخش‌های اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و

موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (۱) (درصد)

| شبکه بانکی | ۱۳۸۶ | | ۱۳۸۵ | | بانک‌های دولتی | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی |
|--------------------------------|----------------|---|------------|---|----------------|---|
| | بانک‌های دولتی | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی | شبکه بانکی | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی | | |
| کشاورزی | ۱۷/۰ | ۰/۲ | ۱۵/۹ | ۰/۰ | ۱۹/۱ | |
| صنعت و معدن | ۲۳/۶ | ۱۶/۱ | ۲۱/۰ | ۱۵/۱ | ۲۲/۱ | |
| ساختمان و مسکن | ۱۷/۴ | ۹/۹ | ۲۳/۴ | ۲۱/۸ | ۲۳/۷ | |
| صادرات | ۱/۹ | ۰/۰ | ۰/۵ | -۰/۶ | ۰/۷ | |
| بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه | ۴۰/۱ | ۷۳/۸ | ۳۹/۲ | ۶۳/۷ | ۳۴/۴ | |
| جمع | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | |

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی بوده و شامل افزایش در مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی به بخش غیردولتی می‌باشد.

فصل ۱۴ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

البته گرایش بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی به اعطای تسهیلات در قالب عقود مضاربه و مشارکت مدنی است. سوده‌های بالاتر عقود مشارکتی (غیر مبادله‌ای) از جمله دلایل این عملکرد به شمار می‌رود.

جدول ۱۴-۶- نسبت مطالبات سررسید گذشته و معوق بانک‌ها و

(درصد) موسسات اعتباری غیربانکی به کل تسهیلات اعطایی (ریالی) (۱)

| درصد تغییر | سال | | |
|-------------|-------------|-------------|----------------------------|
| | ۱۳۸۶ | ▲ ۱۳۸۵ | |
| ۱۲/۵ | ۱۰/۸ | ۹/۶ | بانک‌های تجاری |
| -۹/۳ | ۱۱/۷ | ۱۲/۹ | بانک‌های تخصصی |
| | | | بانک‌های غیردولتی و موسسات |
| ۴۸/۷ | ۱۱/۳ | ۷/۶ | اعتباری غیربانکی |
| ۱۱/۰ | ۱۱/۱ | ۱۰/۰ | شبکه بانکی |

۱- مطالبات سررسید گذشته و معوق شامل بخش‌های دولتی و غیردولتی می‌باشد.

در سال مورد بررسی، نسبت مطالبات سررسید گذشته و معوق ریالی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی در بخش‌های دولتی و غیردولتی ۱۱/۰ درصد افزایش یافت. این متغیر در بانک‌های تجاری ۱۲/۵ درصد افزایش، در بانک‌های تخصصی ۹/۳ درصد کاهش و در بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ۴۸/۷ درصد افزایش یافت.

بررسی ترکیب مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی در قالب عقود اسلامی در سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که بخش عمده این تسهیلات (۴۸/۶ درصد) همانند سال قبل در قالب عقد فروش اقساطی اعطا شده است.

جدول ۱۴-۷- ترکیب مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی به تفکیک عقود (۱)

| شبکه بانکی | بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی | | بانک‌های تخصصی | | بانک‌های تجاری | | | |
|--------------|---|--------------|----------------|--------------|----------------|--------------|--------------|---------------------|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | | |
| ۴۸/۶ | ۴۸/۲ | ۱۰/۸ | ۲۱/۲ | ۶۹/۸ | ۶۵/۸ | ۵۰/۶ | ۴۷/۵ | فروش اقساطی |
| ۹/۰ | ۷/۷ | ۲۸/۰ | ۱۷/۵ | ۰/۷ | ۰/۹ | ۷/۱ | ۸/۱ | مضاربه |
| ۱۶/۰ | ۱۵/۰ | ۳۸/۶ | ۳۰/۱ | ۱۲/۱ | ۱۳/۱ | ۱۱/۸ | ۱۲/۳ | مشارکت مدنی |
| ۳/۱ | ۳/۵ | ۰/۴ | ۰/۴ | ۲/۳ | ۲/۲ | ۴/۱ | ۴/۶ | قرض‌الحسنه |
| ۱/۸ | ۳/۰ | ۶/۷ | ۱۴/۰ | ۱/۱ | ۱/۴ | ۰/۹ | ۱/۱ | اجاره به شرط تملیک |
| ۳/۹ | ۴/۸ | ۰/۰ | ۰/۲ | ۲/۰ | ۲/۵ | ۵/۵ | ۶/۸ | معاملات سلف |
| ۱/۴ | ۱/۸ | ۲/۰ | ۱/۶ | ۱/۰ | ۲/۲ | ۱/۴ | ۱/۷ | مشارکت حقوقی |
| ۰/۹ | ۱/۰ | ۰/۱ | ۱/۱ | ۰/۱ | ۰/۱ | ۱/۳ | ۱/۳ | سرمایه‌گذاری مستقیم |
| ۴/۴ | ۵/۱ | ۲/۹ | ۶/۶ | ۱/۲ | ۱/۳ | ۵/۸ | ۶/۱ | جعاله |
| ۱۰/۹ | ۹/۹ | ۱۰/۵ | ۷/۳ | ۹/۷ | ۱۰/۵ | ۱۱/۵ | ۱۰/۵ | سایر (۲) |
| ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | جمع |

۲- شامل آمار خرید دین، مطالبات سررسید گذشته و معوق و اموال موضوع معاملات می‌باشد.

۱- شامل سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

۱۴-۵- نقدینگی

هدف‌گذاری شده بود، لیکن عملکرد رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۶ انحراف نسبتاً قابل ملاحظه‌ای از رقم هدف‌گذاری شده داشت. در این سال پایه پولی عمدتاً در اثر افزایش مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها، ۳۰/۵ درصد رشد داشت که نسبت به رشد سال گذشته (۲۶/۹ درصد) افزایش نشان می‌دهد. ضریب فزاینده نقدینگی نیز با کاهش ۲/۲ درصدی نسبت به سال قبل به ۴/۴۸۸ رسید.

در سال ۱۳۸۶، نقدینگی با رشدی معادل ۲۷/۷ درصد نسبت به سال ۱۳۸۵، به ۱۶۴۰۲۹۳/۰ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رشد هدف‌گذاری شده در برنامه چهارم (۲۰/۰ درصد)، ۷/۷ واحد درصد بالاتر بود و در مقایسه با رشد نقدینگی در سال گذشته (۳۹/۴ درصد)، کاهش نشان داد. شایان ذکر است در برنامه چهارم توسعه رشد متوسط نرخ تورم در سطح ۹/۹ درصد و رشد نقدینگی در سطح متوسط ۲۰ درصد برای سال‌های برنامه

جدول ۱۴-۸- نقدینگی برحسب عوامل تعیین کننده آن

| درصد تغییر | | مانده در پایان سال | | | |
|------------|------|--------------------|-----------|----------|--------------------------|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | |
| ۳۰/۵ | ۲۶/۹ | ۳۶۵۴۹۹/۰ | ۲۷۹۹۷۵/۱ | ۲۲۰۵۴۱/۴ | پایه پولی (میلیارد ریال) |
| -۲/۲ | ۹/۸ | ۴/۴۸۸ | ۴/۵۸۷ | ۴/۱۷۶ | ضریب فزاینده نقدینگی |
| ۲۷/۷ | ۳۹/۴ | ۱۶۴۰۲۹۳/۰ | ۱۲۸۴۱۹۹/۴ | ۹۲۱۰۱۹/۴ | نقدینگی (میلیارد ریال) |

داشت و منجر به افزایشی معادل ۲۴/۱ واحد درصد در رشد پایه پولی شد که البته در مقایسه با رقم مشابه سال قبل (۵۱/۵ واحد درصد) کاهش معادل ۲۷/۴ واحد درصد داشت. از طرف دیگر، خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی سهم منفی به میزان ۹/۵ واحد درصد در رشد پایه پولی داشت. خالص سایر اقلام نیز با سهم منفی ۱۳/۷ واحد درصد، بیشترین سهم را در کاهش پایه پولی داشت.

جدول ۱۴-۱۰- سهم عوامل موثر در رشد پایه پولی (درصد)

| سال | | | |
|-------|-------|-------|----------------------------------|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | |
| ۲۴/۱ | ۵۱/۵ | ۴۹/۱ | خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی |
| | | | خالص مطالبات بانک مرکزی |
| -۹/۵ | -۱۲/۳ | -۳۷/۹ | از بخش دولتی |
| ۲۹/۶ | ۸/۶ | ۹/۵ | مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها |
| -۱۳/۷ | -۲۰/۹ | ۲۵/۲ | خالص سایر اقلام |
| ۳۰/۵ | ۲۶/۹ | ۴۵/۹ | پایه پولی |

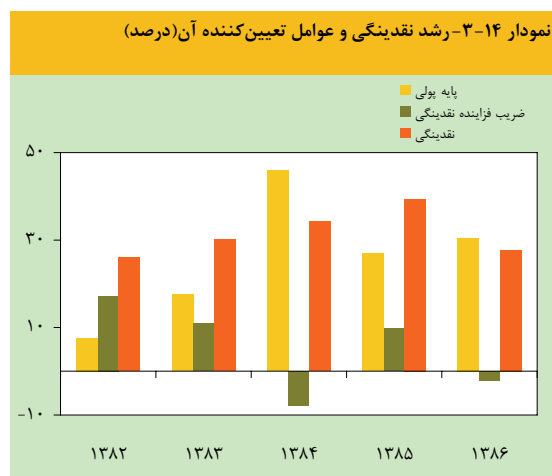
بررسی عوامل موثر بر رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۶ نشان‌دهنده سهم بالای مطالبات از بخش غیردولتی (۳۱/۳ واحد درصد) در رشد نقدینگی است. خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی طی این دوره اثر مثبتی معادل ۳/۶ واحد درصد در رشد نقدینگی داشت. در بین عوامل تشکیل‌دهنده خالص دارایی‌های داخلی نیز خالص مطالبات از بخش دولتی و خالص سایر به ترتیب سهم‌های کاهنده‌ای برابر ۱/۵ و ۵/۷ واحد درصد در رشد نقدینگی داشته‌اند.

جدول ۱۴-۹- سهم عوامل موثر در رشد نقدینگی (درصد)

| سال | | | |
|------|------|-------|--|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | |
| | | | بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی (۱) |
| ۳۱/۳ | ۳۴/۹ | ۳۰/۵ | خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی دولت |
| -۱/۵ | -۳/۳ | -۱۰/۶ | شرکت‌ها و موسسات دولتی (۱) |
| -۰/۹ | -۳/۰ | -۱۱/۵ | خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی |
| -۰/۶ | -۰/۳ | ۰/۹ | خالص سایر |
| ۳/۶ | ۱۳/۷ | ۱۳/۴ | نقدینگی |
| -۵/۷ | -۵/۹ | ۱/۰ | |
| ۲۷/۷ | ۳۹/۴ | ۳۴/۳ | |

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

۱۴-۵-۱- پایه پولی



در سال ۱۳۸۶، پایه پولی با رشدی معادل ۳۰/۵ درصد به ۳۶۵۴۹۹/۰ میلیارد ریال رسید. مهم‌ترین عامل افزایش پایه پولی در سال مذکور، مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها با سهمی معادل ۲۹/۶ واحد درصد بود که در مقایسه با سهم این متغیر در رشد پایه پولی در سال ۱۳۸۵ (۸/۶ واحد درصد) معادل ۲۱/۰ واحد درصد بالاتر بود. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی نیز سهم قابل توجهی در رشد پایه پولی

جدول ۱۴-۱۱- منابع پایه پولی و اجزای آن

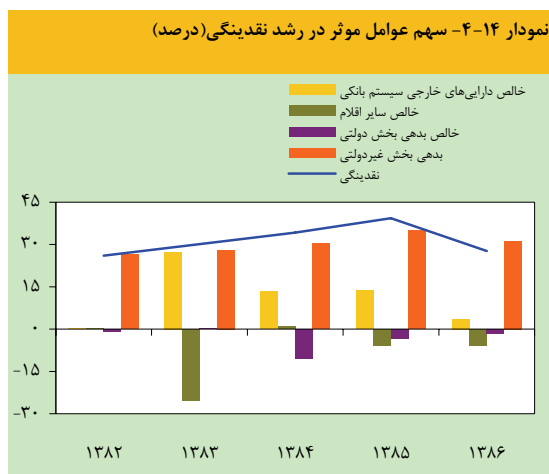
(میلیارد ریال)

| درصد تغییر | | مانده در پایان سال | | | پایه پولی (=خالص دارایی‌های بانک مرکزی) |
|------------|--------|--------------------|-----------|----------|---|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | |
| ۳۰/۵ | ۲۶/۹ | ۳۶۵۴۹۹/۰ | ۲۷۹۹۷۵/۱ | ۲۲۰۵۴۱/۴ | خالص دارایی‌های خارجی |
| ۱۸/۲ | ۴۴/۱ | ۴۳۸۶۳۰/۲ | ۳۷۱۱۹۵/۴ | ۲۵۷۵۶۷/۰ | خالص مطالبات از بخش دولتی |
| -۱۴۳/۷ | -۳۱۳/۱ | -۴۴۹۱۴/۴ | -۱۸۴۳۳/۹ | ۸۶۵۲/۱ | مطالبات از بانکها |
| ۱۵۰/۹ | ۵۲/۸ | ۱۳۷۶۹۴/۰ | ۵۴۸۸۷/۳ | ۳۵۹۱۶/۲ | خالص سایر اقلام |
| -۲۹/۹ | -۵۶/۵ | -۱۶۵۹۱۰/۸ | -۱۲۷۶۷۳/۷ | -۸۱۵۹۳/۹ | اوراق مشارکت(۱) |
| ۲۴/۱ | -۱۰۰/۳ | -۱۶۳۷۱/۷ | -۲۱۵۶۵/۵ | -۱۰۷۶۹/۱ | |

۱- اوراق مشارکت بانک مرکزی یکی از اقلام بدهی بانک مرکزی است و به عنوان یک جزء کاهنده خالص سایر اقلام و در نتیجه پایه پولی، با علامت منفی ظاهر می‌شود.

۱۴-۵-۲- ضریب فزاینده نقدینگی

در سال مورد بررسی، ضریب فزاینده نقدینگی با کاهشی معادل ۲/۲ درصد به ۴/۴۸۸ رسید. کاهش مذکور عمدتاً ناشی از افزایش نسبت ذخایر اضافی بانکها به کل سپرده‌ها به میزان ۱۵/۶ درصد بود. علت افزایش ذخایر اضافی بانکها، افزایش سپرده دیداری بانکها نزد بانک مرکزی بوده است. در سال ۱۳۸۶، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها نیز از رشدی به میزان ۱/۸ درصد برخوردار شد و موجب کاهش ضریب فزاینده نقدینگی شد. در مقابل، کاهش نسبت موزون سپرده قانونی به کل سپرده‌ها به میزان ۰/۱ درصد موجب افزایش بسیار اندک ضریب فزاینده شد.



جدول ۱۴-۱۲- عوامل موثر بر ضریب فزاینده نقدینگی

(درصد)

| سهم هر یک از اجزا در تغییرات ضریب در سال ۱۳۸۶ | پایان سال | | | نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها |
|---|-----------|--------|--------|---|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ | |
| -۰/۰۱۴ | ۰/۰۵۱۲ | ۰/۰۵۰۳ | ۰/۰۵۸۲ | نسبت سپرده‌های قانونی به کل سپرده‌ها |
| ۰/۰۰۰۳ | ۰/۱۵۱۱ | ۰/۱۵۱۲ | ۰/۱۴۷۱ | نسبت ذخایر اضافی به کل سپرده‌ها |
| -۰/۰۸۵۳ | ۰/۰۳۱۹ | ۰/۰۲۷۶ | ۰/۰۴۸۱ | |
| -۰/۰۹۹ | ۴/۴۸۸ | ۴/۵۸۷ | ۴/۱۷۶ | ضریب فزاینده نقدینگی |

۱۴-۶- ترکیب نقدینگی

درصد در پایان سال ۱۳۸۶ می‌باشد. در مقابل، سهم شبه پول با کاهش اندک نسبت به سال قبل به ۶۷/۳ درصد رسید.

ترکیب نقدینگی در سال ۱۳۸۶ نشان‌دهنده افزایش اندک سهم پول از ۳۲/۳ درصد در پایان سال ۱۳۸۵ به ۳۲/۷

(میلیارد ریال)

جدول ۱۴-۱۳- نقدینگی بر حسب پول و شبه پول

| سهام (درصد) | | درصد تغییر | | مانده در پایان سال | | |
|----------------|-------|------------|------|--------------------|-----------|----------|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
| پول | | | | | | |
| ۳۲/۷ | ۳۲/۳ | ۲۹/۲ | ۳۰/۴ | ۵۳۵۷۰۷/۳ | ۴۱۴۵۴۴/۹ | ۳۱۷۹۱۹/۴ |
| ۴/۹ | ۴/۸ | ۳۰/۰ | ۲۱/۳ | ۷۹۹۰۹/۲ | ۶۱۴۵۱/۶ | ۵۰۶۷۵/۶ |
| ۲۷/۸ | ۲۷/۵ | ۲۹/۱ | ۳۲/۱ | ۴۵۵۷۹۸/۱ | ۳۵۳۰۹۳/۳ | ۲۶۷۲۴۲/۸ |
| شبه پول | | | | | | |
| ۶۷/۳ | ۶۷/۷ | ۲۷/۰ | ۴۴/۲ | ۱۱۰۴۵۸۵/۷ | ۸۶۹۶۵۴/۵ | ۶۰۳۱۰۰/۰ |
| ۹/۳ | ۱۰/۴ | ۱۴/۱ | ۴۳/۲ | ۱۵۲۳۰۵/۰ | ۱۳۳۵۲۲/۴ | ۹۳۲۳۰/۱ |
| ۵۵/۸ | ۵۵/۱ | ۲۹/۵ | ۴۴/۴ | ۹۱۵۹۸۴/۵ | ۷۰۷۱۰۰/۵ | ۴۸۹۶۹۳/۲ |
| ۲/۲ | ۲/۲ | ۲۵/۰ | ۴۳/۹ | ۳۶۲۹۶/۲ | ۲۹۰۳۱/۶ | ۲۰۱۷۶/۷ |
| نقدینگی | | | | | | |
| ۱۰۰/۰ | ۱۰۰/۰ | ۲۷/۷ | ۳۹/۴ | ۱۶۴۰۲۹۳/۰ | ۱۲۸۴۱۹۹/۴ | ۹۲۱۰۱۹/۴ |

جدول ۱۴-۱۴- ترکیب پول (درصد)

| پایان سال | | |
|-----------|------|------|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
| ۱۴/۹ | ۱۴/۸ | ۱۵/۹ |
| ۸۵/۱ | ۸۵/۲ | ۸۴/۱ |

اسکناس و مسکوک در دست اشخاص
سپرده های دیداری

در سال ۱۳۸۶، سپرده های بخش غیردولتی نزد بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی با افزایش معادل ۲۷/۶ درصد به ۱۵۶۰۳۸۳/۸ میلیارد ریال رسید که از این میزان ۱۱۰۴۵۸۵/۷ میلیارد ریال در قالب سپرده های غیردیداری بود.

۱۴-۱-۶- پول

در سال ۱۳۸۶، حجم پول با ۲۹/۲ درصد رشد به ۵۳۵۷۰۷/۳ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رشد سال قبل (۳۰/۴ درصد) از رشد کمتری برخوردار بوده است. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص در ترکیب پول از ۱۵/۹ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۱۴/۸ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۱۴/۹ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافت. یکی از علل کاهش سهم اسکناس و مسکوک در پول طی سال های اخیر استفاده گسترده از چک های بانکی (به عنوان یکی از اجزای حساب های دیداری) به جای اسکناس می باشد. طی سال ۱۳۸۶، خالص چک های صادره بانک ها به میزان ۳۸/۱ درصد (۳۷۶۴۹/۵ میلیارد ریال) افزایش یافت. در این سال حجم اسکناس و مسکوک منتشر شده با رشدی معادل ۳۱/۰ درصد به ۸۹۲۴۷/۵ میلیارد ریال رسید که ۸۹/۵ درصد آن در دست اشخاص، ۹/۱ درصد نزد بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی و ۱/۴ درصد باقیمانده نزد بانک مرکزی بود.

در سال مورد بررسی، شبه پول با رشدی معادل ۲۷/۰

درصد به ۱۱۰۴۵۸۵/۷ میلیارد ریال رسید و سهم آن در نقدینگی نسبت به سال قبل کاهش یافت. در بین اجزای شبه پول، سهم سپرده های بلندمدت، کوتاه مدت و قرض الحسنه پس انداز در مقایسه با سال قبل کاهش و سهم سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه افزایش یافت. امکان پرداخت نرخ های سود علی الحساب بالاتر برای این نوع سپرده از دلایل این تغییر سهم بوده و همچنین نشان دهنده حساسیت بالای سپرده ها به نرخ های سود می باشد.

جدول ۱۴-۱۵- ترکیب شبه پول (درصد)

| پایان سال | | |
|-----------|------|------|
| ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
| ۱۳/۸ | ۱۵/۴ | ۱۵/۵ |
| ۸۲/۹ | ۸۱/۳ | ۸۱/۲ |
| ۳۴/۴ | ۳۸/۰ | ۳۶/۱ |
| ۱۰/۵ | ۲/۷ | ۰/۹ |
| ۳۸/۱ | ۴۰/۶ | ۴۴/۲ |
| ۳/۳ | ۳/۳ | ۳/۳ |

سپرده های قرض الحسنه پس انداز
سپرده های سرمایه گذاری مدت دار
کوتاه مدت
کوتاه مدت ویژه
بلندمدت
سپرده های متفرقه (۱)

۱- شامل پیش پرداخت اعتبارات اسنادی، سپرده ضمانت نامه ها، پیش پرداخت بابت معاملات و وجوه صندوق بازنستگي و پس انداز کارکنان بانک ها می باشد.

فصل ۱۴ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

در سال ۱۳۸۶، نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در بانک‌های دولتی نسبت به سال قبل تغییر نیافته و در محدوده ۷ درصد (برای سپرده‌های کوتاه‌مدت) و ۱۶ درصد (برای سپرده‌های پنج‌ساله) در اختیار بانک‌ها باقی ماند. در ترکیب سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت، همچون سال‌های گذشته سپرده‌های پنج‌ساله عمده‌ترین بخش از سپرده‌ها را به خود اختصاص داد. طی سال ۱۳۸۶، از سهم سپرده‌های دوساله، سه‌ساله و پنج‌ساله در کل سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت کاسته و به سهم سپرده‌های یک‌ساله افزوده شد و سهم سپرده‌های سرمایه‌گذاری چهارساله ثابت ماند.

(درصد) جدول ۱۴-۱۶- ترکیب سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت (۱)

| | پایان سال | | |
|----------|-----------|------|------|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
| یک‌ساله | ۳۶/۳ | ۲۴/۷ | ۱۴/۷ |
| دوساله | ۹/۸ | ۱۴/۴ | ۱۶/۹ |
| سه‌ساله | ۳/۸ | ۴/۵ | ۴/۷ |
| چهارساله | ۱/۱ | ۱/۱ | ۱/۴ |
| پنج‌ساله | ۴۹/۰ | ۵۵/۳ | ۶۲/۳ |

۱- شامل آمار موسسات اعتباری غیربانکی می‌باشد.

جدول ۱۴-۱۷- نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های

(درصد در سال) سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانک‌های دولتی (۱)

| | پایان سال | | |
|-------------------------|-----------|------|-------|
| | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
| کوتاه‌مدت | ۷ | ۷ | ۷ |
| کوتاه‌مدت ویژه بلندمدت: | ۷-۱۶ | ۷-۱۶ | ۹ |
| یک‌ساله | ۷-۱۶ | ۷-۱۶ | ۱۳ |
| دوساله | ۷-۱۶ | ۷-۱۶ | ۱۳-۱۷ |
| سه‌ساله | ۷-۱۶ | ۷-۱۶ | ۱۳-۱۷ |
| چهارساله | ۷-۱۶ | ۷-۱۶ | ۱۳-۱۷ |
| پنج‌ساله | ۱۶ | ۱۶ | ۱۷ |

۱- نرخ سود سپرده‌های کوتاه‌مدت، کوتاه‌مدت ویژه و یک‌ساله تودیع شده نزد بانک مسکن نسبت به سایر بانک‌های دولتی یک واحد درصد بیشتر است.

۱۴-۷- منابع و مصارف بانک‌های تجاری

در دوره مورد بررسی، حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد بانک‌های تجاری به میزان ۲۴/۹ درصد، معادل

۲۱۲۰۷۲/۴ میلیارد ریال، افزایش یافت. از این میزان افزایش، ۴۱/۹ درصد مربوط به سپرده‌های دیداری و ۵۸/۱ درصد مربوط به سپرده‌های غیر دیداری می‌باشد. طی این سال منابع مسدود بانک‌های تجاری (عمدتاً بابت تودیع سپرده قانونی) معادل ۳۲۸۳۳/۲ میلیارد ریال افزایش یافت. همچنین حساب سرمایه بانک‌های تجاری با ۲۵۹۷/۷ میلیارد ریال کاهش و سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی با ۱۱۵۰۳/۹ میلیارد ریال افزایش مواجه گردید. از محل منابع مذکور، ۲۵۳۲۸۹/۷ میلیارد ریال به بدهی بخش غیردولتی و ۱۰۷۹۰/۰ میلیارد ریال به بدهی بخش دولتی افزوده شد. بدین ترتیب، بانک‌های تجاری که در سال ۱۳۸۵ از مازاد منابع برخوردار بودند، در سال ۱۳۸۶ با کسری شدید منابع به میزان ۷۵۹۳۴/۳ میلیارد ریال روبه‌رو شدند. این کسری منابع عمدتاً از طریق استفاده از منابع بانک مرکزی تامین شد، به صورتی که بدهی بانک‌های تجاری به بانک مرکزی در سال ۱۳۸۶، ۱۲۴/۰ درصد رشد یافت.

۱۴-۸- منابع و مصارف بانک‌های تخصصی

در سال ۱۳۸۶، حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد بانک‌های تخصصی ۲۱۰۸۰/۸ میلیارد ریال افزایش یافت. از این میزان، ۲۸/۴ درصد مربوط به افزایش در سپرده‌های دیداری و ۷۱/۶ درصد مربوط به افزایش در سپرده‌های غیر دیداری بود. افزایش منابع مسدود (عمدتاً به دلیل تودیع سپرده قانونی نزد بانک مرکزی) به میزان ۲۷۶۵/۷ میلیارد ریال است. در این سال منابع آزاد از محل سپرده‌های بخش غیردولتی در بانک‌های تخصصی معادل ۱۸۳۱۵/۱ میلیارد ریال افزایش نشان داد که با در نظر گرفتن سایر منابع، کل منابع آزاد اعتباری بانک‌های تخصصی معادل ۵۴۸۹۷/۹ میلیارد ریال افزایش یافت. از این محل بدهی بخش‌های غیردولتی و دولتی به ترتیب معادل ۵۱۷۰۳/۶ و ۳۱۹۴/۳ میلیارد ریال افزایش یافت. شایان ذکر است بدهی بانک‌های تخصصی به بانک مرکزی در سال ۱۳۸۶، ۱۹۷/۴ درصد افزایش یافت.

۱۴-۱۰- واحدها و کارکنان شبکه بانکی

در سال ۱۳۸۶، تعداد واحدهای بانکی اعم از شعبه، باجه و نمایندگی در داخل و خارج از کشور با ۴/۵ درصد رشد به ۱۸۷۱۱ واحد رسید. در این بین، بانکهای صادرات و ملی ایران به ترتیب با سهمهایی معادل ۱۸/۵ و ۱۸/۳ درصد، بیشترین سهم از واحدهای بانکی داخل کشور را به خود اختصاص دادند.

در سال مورد بررسی، تعداد کارکنان شبکه بانکی کشور با ۴/۰ درصد رشد به ۱۸۲۸۷۲ نفر رسید. تعداد کارکنان بانکهای تجاری دولتی طی این دوره ۲/۳ درصد و تعداد کارکنان بانکهای تخصصی ۵/۵ درصد افزایش یافت. همچنین، تعداد کارکنان بانکهای غیردولتی با رشد ۳۵/۴ درصدی روبه‌رو بود. در این سال متوسط تعداد کارکنان در هر واحد بانکی ۹/۸ نفر بود. همچنین نسبت جمعیت به هر واحد بانکی (داخل کشور) به ۳۸۳۳ نفر رسید.

جدول ۱۴-۱۸- پراکندگی واحدهای بانکی

| سال | ۱۳۸۶ | ۱۳۸۵ | ۱۳۸۴ |
|----------------------|--------------|--------------|--------------|
| داخل کشور | ۱۷۴۴۵ | ۱۷۸۵۸ | ۱۸۶۶۲ |
| بانکهای تجاری (۱) | ۱۴۳۷۸ | ۱۴۵۲۰ | ۱۴۹۹۱ |
| بانکهای تخصصی | ۲۸۵۹ | ۲۸۹۷ | ۲۹۹۱ |
| بانکهای غیردولتی (۲) | ۲۰۸ | ۴۴۱ | ۶۸۰ |
| خارج کشور | ۴۱ | ۴۷ | ۴۹ |
| ملی ایران | ۹ | ۱۱ | ۱۱ |
| صادرات ایران | ۲۰ | ۲۵ | ۲۸ |
| تجارت | ۳ | ۲ | ۳ |
| ملت | ۵ | ۶ | ۴ |
| سپه | ۴ | ۳ | ۳ |
| جمع | ۱۷۴۸۶ | ۱۷۹۰۵ | ۱۸۷۱۱ |

۱- از سال ۱۳۸۶، شامل شعب پست بانک می‌باشد.
 ۲- از سال ۱۳۸۶، شامل شعب موسسه اعتباری توسعه می‌باشد.

طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی کشور از نظر سطوح تحصیلی در سال مورد بررسی نشان می‌دهد سهم کارکنان مقاطع کارشناسی و بالاتر رو به افزایش و در مقابل، سهم

۱۴-۹- تحولات سیستم بانکی

اهم اقدامات انجام شده در سال ۱۳۸۶ را می‌توان در قالب موارد زیر طبقه‌بندی نمود:

- تدوین دستورالعمل ناظر بر تاسیس، فعالیت و نظارت بر بانکهای منطقه‌ای

- تدوین لایحه قانونی تشکیل کانون بانکها

- تدوین لایحه قانونی چگونگی بازپرداخت مطالبات

بانکها از دولت و افزایش سرمایه بانکها

- تدوین دستورالعمل ناظر بر تاسیس و فعالیت‌های

بانکهای قرض‌الحسنه و نظارت بر آنها

- تدوین دستورالعمل نحوه حذف مطالبات غیر قابل

وصول از دفاتر مالی موسسات اعتباری

- تدوین دستورالعمل اجرایی چگونگی تاسیس شعبه

یا واحد مستقل فرعی بانکها و موسسات اعتباری ایرانی اعم از دولتی و غیردولتی در خارج از کشور

- تدوین دستورالعمل تاسیس شعب بانکهای

خارجی در کشور

- تدوین دستورالعمل اخذ سپرده‌های قانونی از

سپرده‌های ارزی

- تدوین آیین‌نامه نحوه واگذاری دارایی‌های غیر ضروری

و اماکن رفاهی بانکها

- تدوین آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته،

معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری

- تدوین آیین‌نامه نحوه اخذ جرایم تاخیر تادیه از

تسهیلات سررسید گذشته و معوق

- تدوین مقررات مربوط به لزوم اعطای تسهیلات

توسط بانکها به واحدهای اقتصادی دارای بدهی معوق

- تدوین و اصلاح دستورالعمل نگهداری حسابهای دولتی

- ابلاغ فرمول جدید محاسبه سود و اقساط در عقود

با بازدهی معین

فصل ۱۴ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

کارکنان مقاطع کاردانی، دیپلم و زیر دیپلم رو به کاهش بود. در این میان، دارندگان مدارج تحصیلی کاردانی و دیپلم بیشترین سهم را به خود اختصاص دادند. در حالی که در بانک‌های غیردولتی ۷۷/۶ درصد کارکنان دارای مدارج تحصیلی کارشناسی و بالاتر هستند، در بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی این نسبت به ترتیب ۲۶/۷ و ۲۷/۰ درصد است.

جدول ۱۴-۱۹- طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی برحسب مدارج تحصیلی

(نفر)

| ۱۳۸۶ | | ۱۳۸۵ | | ۱۳۸۴ | | |
|-------|--------|-------|--------|-------|--------|-------------------------------------|
| درصد | تعداد | درصد | تعداد | درصد | تعداد | |
| ۱۰۰/۰ | ۱۴۸۳۶۲ | ۱۰۰/۰ | ۱۴۵۰۵۶ | ۱۰۰/۰ | ۱۴۶۸۱۸ | بانک‌های تجاری دولتی (۱) |
| ۲۶/۷ | ۳۹۶۲۵ | ۲۳/۹ | ۳۴۷۴۵ | ۲۲/۳ | ۳۲۸۱۶ | کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا |
| ۶۳/۸ | ۹۴۵۸۷ | ۶۵/۰ | ۹۴۲۸۱ | ۶۴/۸ | ۹۵۰۸۷ | کاردانی و دیپلم |
| ۹/۵ | ۱۴۱۵۰ | ۱۱/۱ | ۱۶۰۳۰ | ۱۲/۹ | ۱۸۹۱۵ | زیر دیپلم |
| ۱۰۰/۰ | ۲۵۲۱۷ | ۱۰۰/۰ | ۲۳۸۹۹ | ۱۰۰/۰ | ۲۰۸۵۵ | بانک‌های تخصصی دولتی |
| ۲۷/۰ | ۶۸۰۶ | ۲۲/۰ | ۵۲۵۴ | ۲۳/۵ | ۴۸۹۲ | کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا |
| ۶۶/۰ | ۱۶۶۵۳ | ۶۹/۲ | ۱۶۵۳۳ | ۶۵/۸ | ۱۳۷۳۳ | کاردانی و دیپلم |
| ۷/۰ | ۱۷۵۸ | ۸/۸ | ۲۱۱۲ | ۱۰/۷ | ۲۲۳۰ | زیر دیپلم |
| ۱۰۰/۰ | ۹۲۹۳ | ۱۰۰/۰ | ۶۸۶۵ | ۱۰۰/۰ | ۳۶۰۹ | بانک‌های غیردولتی (۲) |
| ۷۷/۶ | ۷۲۱۲ | ۷۱/۵ | ۴۹۱۰ | ۶۹/۲ | ۲۴۹۶ | کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا |
| ۲۱/۰ | ۱۹۴۸ | ۲۵/۷ | ۱۷۶۳ | ۲۷/۰ | ۹۷۵ | کاردانی و دیپلم |
| ۱/۴ | ۱۳۳ | ۲/۸ | ۱۹۲ | ۳/۸ | ۱۳۸ | زیر دیپلم |
| ۱۰۰/۰ | ۱۸۲۸۷۲ | ۱۰۰/۰ | ۱۷۵۸۲۰ | ۱۰۰/۰ | ۱۷۱۲۸۲ | کل بانک‌های دولتی و غیردولتی |
| ۲۹/۳ | ۵۳۶۴۳ | ۲۵/۵ | ۴۴۹۰۹ | ۲۳/۵ | ۴۰۲۰۴ | کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا |
| ۶۱/۹ | ۱۱۳۱۸۸ | ۶۴/۰ | ۱۱۲۵۷۷ | ۶۴/۱ | ۱۰۹۷۹۵ | کاردانی و دیپلم |
| ۸/۸ | ۱۶۰۴۱ | ۱۰/۵ | ۱۸۳۳۴ | ۱۲/۴ | ۲۱۲۸۳ | زیر دیپلم |

۱- از سال ۱۳۸۶، شامل کارکنان پست بانک می‌باشد.

۲- از سال ۱۳۸۶، شامل کارکنان موسسه اعتباری توسعه می‌باشد.